

l'Abellerol

EDITORIAL

Col·lisió d'ocells en edificis 2

NOTÍCIES

Presentació Atlas dels ocells nidificants de Barcelona 3

1r Congrés d'Ornitologia de les Terres de Parla Catalana 3

ARTICLE

Protecció de les postes de corriol petit al riu Ripoll 4

Resultats del balanç d'anellament de 2016 7

ENTREVISTA

Entrevista a Per Alström 16

Sisena jornada SOCC i del nou Atlas d'ocells nidificants de Catalunya 18

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica Ornitològica Juny 2017 - Febrer 2018 19

RESSENYES BIBLIOGRÀFIQUES

Atlas dels ocells nidificants de Barcelona 24

Migración y ecología espacial de la población española de águila calzada 25

Diccionari etimològic dels noms científics dels ocells dels Països Catalans 26

AGENDA 28

l'Abellerol

Butlletí de contacte de
l'Institut Català d'Ornitologia

núm. 55
Primavera 2018

Comitè Editorial

Raül Aymí, Martí Franch,
Gabriel Gargallo.

Col·laboradors

Josep Bosch, Antonio España, Edu Batista,
David Blgas, Marina Cuito,
Glòria Fontova, Anne Weiserbs.

Disseny i maquetació

Lluc Julià

Edita

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Ciències Naturals de Barcelona
Pl. Leonardo da Vinci, 4-5 | 08019 Barcelona

C/ Girona, 168, ent. 5a | 08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

Junta Directiva

President: Jordi Baucells

Secretari General: Marc Illa

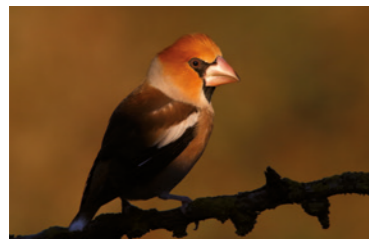
Tresorer: Vittorio Pedrocchi

Vocals: Joan Aymerich, Enric Badosa,
Jordi Garcia Petit, Jacob González-Solís,
Rafa González de Lucas, Santi Mañosa,
Javier Quesada i Xavier Tomàs.
e-mail: junta@ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2018 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Impressió: Aura Digit

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO o del comitè editorial.

PORTADA

La tardor i hivern han estat excepcionals quant a l'arribada de durbecs *Coccothraustes coccothraustes* a l'oest d'Europa i amb observacions arreu de Catalunya. Foto: Jordi Bermejo.

Col·lisions d'ocells en edificis

Les col·lisions d'ocells amb edificis amb vidres o materials reflectants és un dels problemes actuals més greus de les ciutats modernes. Estudis realitzats a Estats Units i Canadà indiquen mortalitats anuals de molts milions de víctimes.

L'any 2012, a través dels contactes amb els nostres col·legues de l'Institut Suís d'Ornitologia, vam tenir coneixement que havien publicat una monografia titulada "Les oiseaux, le verre et la lumière dans la construction". És un treball extens que aborda la problemàtica de la mortalitat dels ocells que moren per col·lisió amb superfícies transparents o reflectants en edificis. L'Institut Suís d'Ornitologia va posar tota mena de facilitats per traduir al català aquest treball i ens vam posar en marxa fins que vam tenir el document traduït i maquetat en pdf dos anys més tard.

Paral·lelament, la mateixa tardor de 2012 vam detectar un edifici a Tarragona on hi havia baixes regulars d'ocells precisament per col·lisió amb balcons reflectants i vam començar un estudi que s'ha publicat en el darrer volum de la Revista Catalana d'Ornitologia. Aquest treball ens indica que fins i tot un edifici de dimensions prou modestes pot provocar mortalitats elevades: 172 ocells de 15 espècies durant la migració de tardor de quatre anys!

A banda d'aquest estudi, hem rebut informació d'edificis que causen la mort d'ocells a molts altres indrets, especialment a Barcelona. Tenim coneixement d'aquestes mortalitats tant per la comunicació directa de socis i col·laboradors de l'ICO, com per les dades que arriben a través del portal Ornitho.cat.

Ara volem fer un pas més endavant i hem llançat una campanya on us preguntem directament si coneixeu algun edifici problemàtic per a la mortalitat d'ocells. Es tracta de fer un inventari dels punt problemàtics, buscar possibles solucions i divulgar aquesta problemàtica per tal que es tingui en compte a l'hora de dissenyar noves edificacions.

En el cas de l'edifici de Tarragona abans esmentat, podem estar contents. Gràcies a la col·laboració de l'Ajuntament de la ciutat, s'han col·locat uns vinils amb unes línies verticals que fan visibles els vidres per als ocells i que han reduït considerablement la mortalitat. A la vegada, hem implantat un mòdul al portal Ornitho.cat on es poden reportar amb detall les localitats amb problemes.

Confiam que totes aquestes iniciatives puguin proporcionar resultats efectius per reduir aquesta causa de mortalitat tan greu i fins ara tan desconeguda i infravalorada. La col·laboració de tots els socis i col·laboradors de l'ICO és un aspecte clau per aconseguir aquest objectiu •

Presentació de l'atles dels ocells nidificants de Barcelona

El passat 19 d'octubre va tenir lloc la presentació de l'Atles dels ocells nidificants de Barcelona al Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Museu Blau).

L'Atles ha estat una iniciativa conjunta de l'Ajuntament de Barcelona, la Universitat de Barcelona, la Fundació Zoo i l'ICO, que n'ha exercit la part executiva del projecte des de la coordinació de voluntaris fins a l'anàlisi de dades i edició de continguts. L'obra mostra les 83 espècies nidificants al municipi de Barcelona amb mapes que mostren tota l'extensa compilació d'observacions realitzades i que inclouen estimes poblacionals en quadrats de 500x500 m o de 1x1 km. Així mateix, aquest Atlas presenta uns mapes d'alta resolució (50x50 m), útils per a la planificació i gestió de la biodiversitat d'ocells a Barcelona. El llibre inclou unes magnífiques il·lustracions que recreen cada espècie en un indret conegut de la ciutat on se la pot localitzar. A la presentació hi van

assistir al voltant d'unes 150 persones. La tirada de la primera edició ha estat de 1000 còpies i actualment s'està treballant en la segona edició. Podeu trobar una ressenya d'aquesta obra a la pàgina 16 d'aquest Abellerol •

▲ Sergi Herrando, Xavier Ferrer i Marc Anton en el decurs de la presentació de l'atles al Museu Blau.

1r Congrés d'Ornitologia de les Terres de Parla Catalana

El 2018 veurà el naixement d'aquest congrés, que té la finalitat de presentar la feina dels ornitòlegs arreu del territori de parla catalana.

Impulsat per les associacions ornitològiques de les Illes Balears (SOM i GOB), del País Valencià (Grup AU i SVO), d'Andorra (CENMA), de la Catalunya Nord (GOR) i de Catalunya (ICO), el primer congrés d'Ornitologia de les Terres de Parla Catalana (COTPC) tindrà lloc els dies 12, 13 i 14 d'octubre. El congrés vol ser un punt de reunió on els diferents investigadors, grups ornitològics i entitats del territori de parla catalana, posin en comú els seus treballs.

El lema del COTPC en aquest primer any "l'ornitologia a casa nostra: què s'està fent al territori?" reflecteix la voluntat de fer un primer recull exhaustiu i síntesi dels treballs en curs en tot l'àmbit de les terres de parla catalana. En aquesta primera edició, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona posa a disposició del congrés les seves instal·lacions

per les xerrades, presentació de pòsters, tallers i, en definitiva, per proporcionar la infraestructura per al bon desenvolupament de l'esdeveniment, a més d'aportar el coneixement i l'experiència en l'organització de congressos científics •

▲ El congrés vol ser un punt de trobada per posar en comú els treballs que es porten a terme al territori de parla catalana.

Protecció de les postes de corriol petit al riu Ripoll

La depredació de les postes és un problema greu de les poques espècies de limícoles no colonials que nien en hàbitats mediterranis. En el reportatge que segueix a continuació, el nostre company Antonio España relata una iniciativa de conservació per solucionar aquest problema.

L'any 2013 vam començar un programa de marcatge de corriol petit *Charadrius dubius* al riu Ripoll, al seu pas pel terme municipal de Ripollet. Per poder identificar els ocells utilitzem unes banderoles numerades de lectura a distància que ens permeten fer un seguiment exhaustiu dels exemplars marcats en aquest tram de riu. Els objectius d'aquest seguiment són: conèixer la fidelitat a les seves zones de cria any rere any; saber si dins de les seves zones de cria segueixen ocupant els mateixos territoris; saber si els joves nascuts al Ripoll tornen al seu lloc de naixement; o en cas de no ser així, esbrinar on són les seves noves zones com a reproductors i veure si es tornen a aparellar amb les mateixes parelles.

Aquest tipus de marques especials de lectura a distància ens han permès contestar algu-

nes d'aquestes preguntes. Teníem clar que els primers tres anys intentaríem compaginar el marcatge amb el seguiment a distància i, una vegada marcats un bon nombre d'exemplars, ens dedicariem a fer el treball de camp per prendre nota de tots els moviments d'aquestes aus a les àrees d'estudi. Així, l'any 2017 hem començat amb un seguiment més exhaustiu al llarg del riu. Que els corriols són fidels a les seves zones de cria va quedar sobradament demostrat ja a partir de 2014, quan vam comprovar que, any rere any, els exemplars marcats tornaven gairebé al mateix punt on s'havien anellat. Així, doncs, la fidelitat a les seves zones de cria ha estat del 100%.

Durant 2017 hem estat prenent nota dels aparellaments de diversos exemplars marcats, així com de les postes d'ous que feien als seus nius. Malgrat que havíem comptabilitzat

▲ Corriol petit adult anellat al riu Ripoll. Porta una anella de color i una anella amb bandera per a la seva identificació a distància. Gràcies a aquest marcatge podem conèixer la supervivència interanual i la fidelitat als territoris de cria. Foto: Antonio España

▶ Els ous es van numerar per tenir un control exhaustiu durant la incubació i fins l'eclosió. Fotos: Antonio España.

14 parelles en el tram d'estudi i que preniem nota de les dates de posta i nombre d'ous de cada niu, a mesura que passaven els dies veíem com anaven desapareixent els ous de totes les parelles. Com que aquest riu està molt humanitzat, pensàvem que potser la combinació de les trepitjades de persones i la depredació d'animals eren la causa principal d'aquestes desaparicions.

Els petits corriols no perdien el temps i, en desaparèixer els seus ous, tornaven a fer postes de reposició. Totes les parelles van fer el mateix, van seguir ponent ous gairebé sense descans, però amb el mateix resultat. Realitzaven les postes, normalment de 4 ous i, al poc temps, desapareixien de nou. Finalment vam descartar que les pèrdues fossin per petjades de gent, ja que els nius estaven nets i no hi havia restes. La depredació era la causa més probable. Companys d'altres grups d'estudi en diversos punts de la península, ens confirmaven que les garses *Pica pica* però, sobretot les polles d'aigua *Gallinula chloropus*, eren les principals depredadores d'ous d'aquesta espècie en els seus llocs d'estudi.

Veíem impotents com seguien les desaparicions d'ous. En els primers recomptes vam arribar a comptabilitzar més de quaranta ous perduts. A mesura que passaven les setmanes, seguien augmentant les pèrdues: 64, 76, 82... així fins a superar el centenar. En vista d'aquestes xifres tan catastròfiques, vam decidir que havíem de fer alguna cosa; no podíem quedar-nos mirant com anaven fracassant tots els intents dels corriols per tenir descendència, un rere l'altre.

Se'ns va ocórrer que podíem provar de fabricar rèpliques d'ous per substituir-los, i mitjançant la incubació artificial, mantenir-los fora de l'abast dels depredadors mentre durava el període crític de la incubació. La idea semblava bona però eren molts els dubtes que

ens assaltaven. Acceptarien incubar ous falsos? Hi hauria rebug si tornàvem a col·locar els ous? Desapareixerien també les rèpliques? Vam decidir que no hi havia més temps a perdre i ens vam posar a la feina. Estàvem gairebé a la fi de juny i el temps s'acabava. La resposta a tots els dubtes que ens plantejàvem al principi havíem de veure-la sobre la marxa.

El primer pas va ser demanar la pertinent autorització i contactar amb el Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa on vàrem plantejar la possibilitat de portar-los-hi els ous trets dels nius perquè fossin experts els que s'ocupessin de la cura i seguiment a les incubadores. La resposta per la seva banda no es va fer esperar i van acceptar fer-se'n càrrec. Un cop vam saber que aquesta part de la iniciativa estava coberta, havíem de centrar-nos en la fabricació dels ous.

Veíem impotents com seguien les desaparicions d'ous. En els primers recomptes vam arribar a comptabilitzar més de quaranta ous perduts.

Amb aquest objectiu vam comprar pasta per modelar i vam començar a fer les rèpliques. Havien de ser exactes, tant en forma (els ous de corriol són més punxeguts que els ous normals de petites aus), com en pes i color, així que pesàvem la quantitat de pasta a modelar per no passar-nos del pes (6,5 grams, aproximadament). Al cap d'uns dies, ja teníem les rèpliques llestes. Ara havíem d'escollir a quins nius fer el canvi. La substitució dels ous veritables pels falsos va ser molt ràpida. Una vegada col·locats els veritables en un recipient embuatat, els traslladàvem el més ràpidament possible a Torreferrussa. Allí els van numerar i van prendre totes les dades necessàries abans d'introduir-los a les incubadores. Havíem de tenir molta cura també a encertar amb la temperatura de les incubadores, ja que aquests petits ous necessiten menys calor que els d'altres aus més grans. A la vegada, nosaltres tornàvem al riu per comprovar si la parella havia acceptat el canvi. S'obria una finestra a l'esperança en comprovar que la femella estava ja covant les rèpliques d'ous i que s'alternava amb el mascle en les tasques d'incubació. Ara tot era qüestió de temps.

Vam acordar amb els companys de Torreferrussa que tan bon punt comencessin a veure's indicis d'eclosió de l'ou, ens avisarien per tornar a col·locar-los en els seus nius originals. Mentrestant, nosaltres continuàvem amb el seguiment dels nius amb els ous falsos. Així, al cap d'uns quants dies va arribar per fi la trucada per revertir tot el procés i tornar a posar els ous originals amb els seus pares. El canvi es va tornar a fer molt ràpidament i la parella no va trigar ni 5 minuts a tornar a covar, ara sí, els seus ous autèntics. Curiosament, les rèpliques estaven intactes. Potser els depredadors sí que van observar que no eren comestibles i les van deixar estar. Per fi, el dia 3 de juliol va néixer el primer pollet de corriollet incubat artificialment. L'endemà van néixer els seus dos germans. Tot un èxit! Això ens fa tenir l'esperança que el proper any puguem aplicar de nou aquesta tècnica de la incubació artificial, només si resulta necessari. En principi seguirem controlant les postes i si veiem que no prosperen els intents de cria, actuarem de nou com ho hem fet en aquesta prova pilot. La desaparició de més de cent ous demanava una resposta ràpida i, sortosament, l'hem donada.

Ha estat tot molt ràpid. Entrar al mes de juliol amb cap pollet nascut d'aquestes 14 parelles era una catàstrofe i ens ha impulsat a fer tot això a contrarellotge.

Agraïments

Volem donar les gràcies al personal del Centre de Recuperació de Fauna Salvatge de Torreferrussa per la inestimable ajuda que ens han prestat desinteressadament, tant en material com en personal humà, per dur a terme la reeixida incubació dels petits ous de corriol; també a María Vidal, doctora en biologia i investigadora del grup de Biodiversitat Animal a la Universidad de Santiago, encarregada del programa de conservació del corriol camanegra a Galícia. Finalment, cal agrair la feina de tot l'equip d'anelladors i ornitòlegs que formen part del projecte de marcatge de corriol petit amb banderola de lectura a distància des de 2013: Manuel Flores, Naike Abad, J. Antonio Bozas, Raquel Larios i Jesús Alfonso Prieto •

ANTONIO ESPAÑA
Coordinador del projecte dubius
aespana64@gmail.com

Per fi, el dia 3 de juliol va néixer el primer pollet de corriollet incubat artificialment. L'endemà van néixer els seus dos germans. Tot un èxit!

▲ Una fase important del projecte va ser tot el procés de control dels ous a les incubadores fins a la seva eclosió.
Foto: Antonio España.

Resultats del balanç d'anellament de l'any 2016

Durant l'any 2016 l'ICO va anellar 62.953 ocells; la 12a xifra anual més alta de l'entitat i que suma un gran total acumulat de més de 1.666.000 ocells des de 1975.

◀ Anellament de polls de gavina corsa a la colònia del port de Tarragona, juny de 2016.
Foto: Raül Aymí

Les espècies més anellades el 2016 han estat el tallarol de casquet, el pit-roig, la boscarla de canyar i el mosquiter comú.

L'any 2016 els anelladors de l'ICO van anellar 62.953 ocells d'un total de 214 tàxons diferents i van efectuar un total de 13.443 controls que s'afegeixen a la base de dades. D'aquest total, 61.399 ocells es van anellar a Catalunya i la resta a d'altres comunitats autònomes i també al Marroc. D'altra banda, aquesta xifra inclou també 4.318 ocells anellats en centres de recuperació.

Els problemes de finançament dels darrers anys van fer que algunes campanyes que havien estat operatives fins el 2011, sobretot en l'època de migració, no s'hagin pogut mantenir i això ha provocat que els totals anuals s'hagin estancat al voltant dels 60.000 anellaments, lluny del gran total de 2011, amb prop de 90.000 ocells.

L'ICO durant el 2016 va comptar amb 153 anelladors experts, 55 auxiliars i 11 específics. D'aquest any, cal destacar que la majoria dels

anelladors van lliurar les seves dades informatitzades a través del programa NouBio i es van rebre un total de 119 balanços (Taula 1).

Des de 2012 l'OCA, a més de les anelles metàl·liques, s'encarrega també de la gestió i distribució d'anelles de lectura a distància. A més, des de 2015 l'ICO coordina, conjuntament amb l'Equip de Biologia de la Conservació de la Universitat de Barcelona, la gestió del marcatge d'àliga cuabarrada *Aquila fasciata* a nivell estatal.

Les espècies més anellades durant l'any 2016 han estat el tallarol de casquet *Sylvia atricapilla* (5.513), el pit-roig *Erithacus rubecula* (5.209), la boscarla de canyar *Acrocephalus scirpaceus* (4.891), el mosquiter comú *Phylloscopus collybita* (4.880) i el repicatalons *Emberiza schoeniclus* (2.700) (Taula 2). Pel que fa a rareses, s'han anellat les següents: boscarla d'aigua *Acrocephalus paludicola*, tallarol xerraire *Sylvia curruca*, bosqueta icterina *Hippolais*

Anellador o grup	Anellador o grup	Anellador o grup	Anellador o grup		
Abella, Joan Carles	143	Duaigües, Jaume	787	Llover, María	74
Álvarez, Alberto	205	Durany, Eduard	7	Manero, Albert	7
Andino, Héctor	525	España, Antonio	768	Martínez, José Manuel	71
Arcos, Pep	20	Esteller, Vicent	173	Martínez, Paco	68
Aymí, Raül	410	Estrada, Víctor	3	Mas, Hubert	554
Badosa, Enric	104	Fàbregas, Enric	431	Mir, Lluís	188
Baltà, Oriol	423	Feo, Carles	216	Montalvo, Tomás	64
Barriocanal, Carles	791	Fernández, Ángel	408	Morujó, Sandra	167
Bas, Josep M.	88	Fernandez, Juan	119	Nadal, Jesús	213
Bateman, Santiago	698	Ferrer, Joan	68	Navalpotro, Helena	68
Bermejo, Jordi	32	Fonollosa, Àlex	606	Oliver, Javier	574
Bernal, Juan	646	Framis, Hugo	151	Pagès, Marc	3
Bertolero, Albert	864	Fuentes, Miguel Ángel	94	Parés, Pere-Miquel	92
Bescós, Pedro	126	Furquet, Carles	1508	Pedro, Albert	48
Bigas, David	3504	Fusellas, Marc	373	Pena, Enric	130
Boix, Miquel	94	GACO	1795	Pérez, Natàlia	91
Bonan, Arnau	102	Garcia, Ernest	74	Pérez, Òscar	274
Bonilla, Manel	815	Garcia, Jordi	7	Puig, Josep M ^a	15
Bota, Gerard	90	Garcia, Josep	26	Pujol, Joan	424
Brongo, Marcelo	269	Garcia, Miquel Àngel	241	Quesada, Javier	127
Broto, Ferran	433	Gasulla, Agustí	226	Raspall, Alfons	64
Brugnoti, Yago	204	Gay, Lluís	3	Real, Joan	60
Cabrera, Josep	3857	Gil, Marcel	252	Reserva Natural Sebes	19
Calderón, Raül	844	Giralt, David	387	Ribes, Eladi	1122
Canal Vell-Migració	5686	Gomez, Manel	182	Riera, Xavier	50
Canal, Àlex	31	González, Rafael	615	Rodríguez, Fermín	191
Casals, Alba	852	Grajera, Joan	35	Rodríguez, Jordi	20
Castelló, Joan	122	Grande, Carlos	65	Rost, Josep	33
Castro, Daniel	324	Guallar, Santi	129	Sales, Sergi	3236
Clarabuch, Oriol	5271	Gutiérrez, Ricard	656	Salmerón, Antonio	642
Conde, Alejandro	26	Illa, Marc	3000	Sanmartí, Roger	33
Copete, José Luis	13	Jiménez, Estefania	166	Senar, Joan Carles	702
Costafreda, Valentí	9	Josa, Pere	2895	Soler, Oriol	81
CR Canal Vell	81	Julien, Abel	20	Tello, Oriol	161
CR PNAE	183	Jutglà, Roger	156	Tobella, Carles	271
CR Torreferrussa	3420	Larios, Raquel	240	Valls, Núria (ADEFFA)	25
CR Vallcalent	828	Larruy, Xavi	1251	Vidal, Joan	218
Dalmau, Jordi	12	Latre, Ferran	97	Vila, Pere	94
de Jesús, Gabriel	487	Lelieveld, Frans	639	Zoo de Barcelona	72
de Pedro, Jorge	907	Llobet, Marc	199	Total	62953

icterina, i mosquiter de doble ratlla *Phylloscopus inornatus*.

Comentaris per espècies

Durant l'any 2016 es van anellar els polls de flamencs *Phoenicopterus roseus* del delta de l'Ebre després que la reproducció va fracassar l'any 2015. No obstant això, la colònia de

la Punta de la Banya es va instal·lar en dates força tardanes i només es van poder anellar 78 polls.

Pel que fa als rapinyaires, cal esmentar la continuació del projecte de seguiment dels voltors *Gyps fulvus* a l'abocador d'Orís, Osona, amb la captura i marcatge durant l'any 2016 de més de 300 exemplars. Han continuat

▲ **Taula 1** Nombre d'anellaments per anelladors o grups d'anellament rebuts l'any 2016.

també endavant els projectes de seguiment de l'aligot comú *Buteo buteo*, el falcó pelegrí *Falco peregrinus*, l'àguila perdiguera, l'aufrany *Neophron percnopterus*, el xoriguer petit *Falco naumanni* o el mussol pirinenc *Aegolius funereus*.

Un dels esdeveniments de l'any va ser l'anellament dels dos primers polls de becada *Scolopax rusticola* a Catalunya en el marc del projecte BECCAT que promou la recerca d'aquesta espècie i amb un èmfasi especial amb l'estudi de la biologia i moviments de la població reproductora al Pirineu.

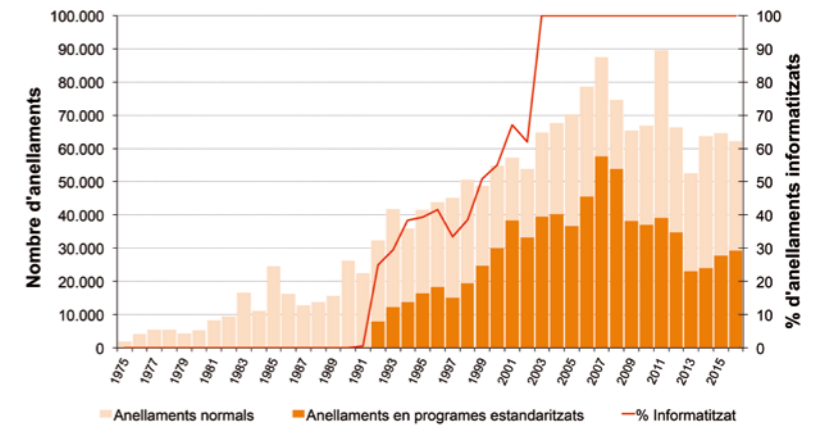
Al delta de l'Ebre, com és habitual, l'any 2016 es van anellar algunes de les colònies de cria de làrids amb 777 polls marcats de gavina corsa *Larus audouinii* i 140 de gavià argentat *Larus michahellis*. Fora del delta de l'Ebre, es va fer un seguiment de les noves colònies de cria de gavina corsa al port de Tarragona i port de Barcelona amb 640 polls marcats.

D'entre els passeriformes, cal destacar l'anellament de 92 orenetes cua-rogenques *Cecropis daurica*, la majoria en un projecte nou de seguiment de l'espècie al Maresme amb el seguiment de nuclis reproductors. També és important la xifra d'anellaments de llucareta *Carduelis citrinella* (1.594), la segona més alta mai aconseguida a l'ICO i que té a veure amb els projectes de seguiment a diverses estacions del Pirineu.

Pel que fa als ocells anellats en els centres de recuperació, es van marcar un total de 4.318 exemplars. Un cop més cal destacar l'alt nombre de falcions *Apus apus* anellats aquest any (1.090), la majoria d'ells polls caiguts del niu i ingressats al CR de Torreferrussa.

Recuperacions i lectures d'anelles de PVC

L'any 2016 es van tramitar 1136 recuperacions. D'altra banda, es van respondre les consultes de lectures d'anelles de PVC anellades per l'ICO i anellades per altres grups i observades a Catalunya. Durant l'any 2016 el portal de marques especials va rebre un total de 5.824 lectures, d'entre les quals el major nombre va ser de cigonya *Ciconia ciconia* (1.402), gavià argentat (1.023) i aligot (669). El nombre de lectures acumulat en aquesta pàgina des del seu inici fins a l'any 2016 és de 53.336.

▲ **Figura 1.** Evolució del nombre d'anellaments de l'ICO des de 1975 fins a 2016.

D'entre les recuperacions rebudes el 2016, en podem esmentar algunes d'especialment rellevants. Per començar podem citar algunes recuperacions llunyanes de voltors com un exemplar anellat a l'abocador d'Orís (Osona) el març de 2013 i trobat mort a Valsequillo, Còrdoba, el febrer de 2016 a 760 km. Un altra recuperació llunyanca és la d'un altre voltor recuperat al CR de Canal Vell, alliberat als Ports de Besit-Tortosa i trobat a Ciudad Real. També és d'interès un aufrany anellat com a poll al niu a Osona el 2014 amb anelles de color i que es va observar a Brazartortas, Ciudad Real (628 km) durant el mes de març de 2016.

L'anellament regular de les colònies de cria de gavina corsa sovint produeixen resultats inesperats fora de l'àrea litoral. Un d'aquests casos és la dispersió postjuvenil d'un poll anellat a les salines de Sant Antoni durant el mes de juliol i que el mes d'agost estava a l'embassament de Contreras a Conca (225 km) cap a l'interior.

Una polla blava *Porphyrio porphyrio* de segon any anellada a l'Alfacada, delta de l'Ebre, al maig de 2014 es va trobar morta, probablement per atropellament, prop de València el maig de 2016.

Durant l'any que ens ocupa s'han obtingut les primeres recuperacions llunyanes de dues espècies. La primera és una tórtora turca *Strepptopelia decaocto* de primer any anellada als aiguamolls de la Bòbila, Santpedor, el setembre de 2013 i caçada a Lleida el juny de 2016 (103 km). També sorprenent ha estat la primera recuperació de cotorra pitgrisa *Myiopsitta monachus*, amb un exemplar anellat al Museu de Zoologia, al Parc de la Ciutadella de Barcelona, el desembre de 2003 i capturada durant un programa de control de l'espècie a Torelló el

Espècie	NORMAL	CR	Total general
<i>Tachybaptus ruficollis</i>		1	1
<i>Calonectris diomedea</i>		1	1
<i>Puffinus mauretanicus</i>	1		1
<i>Puffinus assimilis</i>	3		3
<i>Hydrobates pelagicus</i>	10		10
<i>Morus bassanus</i>		1	1
<i>Phalacrocorax carbo</i>	4	1	5
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	23		23
<i>Ixobrychus minutus</i>	22	2	24
<i>Nycticorax nycticorax</i>	1		1
<i>Ardeola ralloides</i>	1		1
<i>Bubulcus ibis</i>	32	21	53
<i>Egretta garzetta</i>	2	6	8
<i>Ardea alba</i>	1		1
<i>Ardea cinerea</i>	28	9	37
<i>Ciconia ciconia</i>	81	57	138
<i>Plegadis falcinellus</i>	10		10
<i>Phoenicopiterus roseus</i>	73	5	78
<i>Anas crecca</i>	2		2
<i>Anas platyrhynchos</i>	146	32	178
<i>Milvus migrans</i>	18	10	28
<i>Milvus milvus</i>		2	2
<i>Neophron percnopterus</i>	19		19
<i>Gyps fulvus</i>	325	7	332
<i>Aegypius monachus</i>		7	7
<i>Circaetus gallicus</i>	1	1	2
<i>Circus aeruginosus</i>	1	8	9
<i>Circus pygargus</i>		26	26
<i>Accipiter gentilis</i>	31	26	57
<i>Accipiter nisus</i>	10	19	29
<i>Buteo buteo</i>	60	58	118
<i>Aquila chrysaetos</i>	1	1	2
<i>Aquila pennata</i>	6	4	10
<i>Aquila fasciata</i>	41		41
<i>Falco naumanni</i>	215	144	359
<i>Falco tinnunculus</i>	184	192	376
<i>Falco subbuteo</i>	3	4	7
<i>Falco peregrinus</i>	40	4	44
<i>Perdix perdix</i>	2		2
<i>Coturnix coturnix</i>	258		258
<i>Rallus aquaticus</i>	13	1	14
<i>Porzana porzana</i>	2		2
<i>Gallinula chloropus</i>	13	2	15
<i>Porphyrio porphyrio</i>		1	1
<i>Grus grus</i>		1	1
<i>Himantopus himantopus</i>	3		3

Espècie	NORMAL	CR	Total general
<i>Burhinus oedicnemus</i>		19	19
<i>Charadrius dubius</i>	26		26
<i>Charadrius hiaticula</i>	1	1	2
<i>Lymnocyptes minimus</i>	4		4
<i>Gallinago gallinago</i>	7		7
<i>Scolopax rusticola</i>	7		7
<i>Tringa ochropus</i>	9		9
<i>Tringa glareola</i>	5		5
<i>Actitis hypoleucos</i>	36		36
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	92	3	95
<i>Larus audouinii</i>	1499	4	1503
<i>Larus fuscus</i>	6		6
<i>Larus michahellis</i>	209	1	210
<i>Chlidonias hybrida</i>		1	1
<i>Columba livia</i>	2		2
<i>Columba oenas</i>	1		1
<i>Columba palumbus</i>	20		20
<i>Streptopelia decaocto</i>	34	3	37
<i>Streptopelia turtur</i>	7		7
<i>Streptopelia senegalensis</i>	2		2
<i>Psittacula krameri</i>	22		22
<i>Myiopsitta monachus</i>	133		133
<i>Cuculus canorus</i>		1	1
<i>Tyto alba</i>	109	137	246
<i>Otus scops</i>	191	141	332
<i>Bubo bubo</i>	6	16	22
<i>Athene noctua</i>	37	132	169
<i>Strix aluco</i>	8	64	72
<i>Asio otus</i>	9	13	22
<i>Aegolius funereus</i>	20		20
<i>Caprimulgus europaeus</i>	23	4	27
<i>Caprimulgus ruficollis</i>	1	2	3
<i>Apus apus</i>	29	1181	1210
<i>Apus pallidus</i>	1	4	5
<i>Apus melba</i>	12		12
<i>Alcedo atthis</i>	495	1	496
<i>Merops apiaster</i>	36		36
<i>Coracias garrulus</i>	10	1	11
<i>Upupa epops</i>	63	11	74
<i>Jynx torquilla</i>	73		73
<i>Picus viridis</i>	40	3	43
<i>Dendrocopos major</i>	50	2	52
<i>Dendrocopos minor</i>	14		14
<i>Melanocorypha calandra</i>	1		1
<i>Calandrella rufescens</i>	3		3
<i>Galerida cristata</i>	20	4	24

Espècie	NORMAL	CR	Total general
<i>Galerida theklae</i>	6		6
<i>Lullula arborea</i>	19		19
<i>Riparia riparia</i>	153		153
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	11	6	17
<i>Hirundo rustica</i>	1205	31	1236
<i>Cecropis daurica</i>	92		92
<i>Delichon urbicum</i>	45	147	192
<i>Anthus campestris</i>	6		6
<i>Anthus trivialis</i>	57		57
<i>Anthus pratensis</i>	84	1	85
<i>Anthus spinoletta</i>	110		110
<i>Motacilla flava</i>	86		86
<i>Motacilla cinerea</i>	192		192
<i>Motacilla alba</i>	137	30	167
<i>Cinclus cinclus</i>	13		13
<i>Troglodytes troglodytes</i>	199		199
<i>Prunella modularis</i>	544		544
<i>Prunella collaris</i>	3		3
<i>Erithacus rubecula</i>	5194	15	5209
<i>Luscinia megarhynchos</i>	835	1	836
<i>Luscinia svecica</i>	356	1	357
<i>Phoenicurus ochruros</i>	226	13	239
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	250		250
<i>Saxicola rubetra</i>	26		26
<i>Saxicola rubicola</i>	191		191
<i>Oenanthe oenanthe</i>	14		14
<i>Oenanthe hispanica</i>	2		2
<i>Oenanthe leucopyga</i>	3		3
<i>Oenanthe leucura</i>	2		2
<i>Monticola saxatilis</i>	2		2
<i>Monticola solitarius</i>	1		1
<i>Turdus torquatus</i>	5		5
<i>Turdus merula</i>	1419	107	1526
<i>Turdus pilaris</i>	1		1
<i>Turdus philomelos</i>	832	1	833
<i>Turdus iliacus</i>	2		2
<i>Turdus viscivorus</i>	34	3	37
<i>Cettia cetti</i>	1950		1950
<i>Cisticola juncidis</i>	161		161
<i>Locustella naevia</i>	33		33
<i>Locustella luscinioides</i>	57		57
<i>Acrocephalus melanopogon</i>	72		72
<i>Acrocephalus paludicola</i>	1		1
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	93		93
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	4889	2	4891
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	334		334

Espècie	NORMAL	CR	Total general
<i>Iduna opaca</i>	24		24
<i>Hippolais icterina</i>	2		2
<i>Hippolais polyglotta</i>	435	2	437
<i>Sylvia sarda</i>	2		2
<i>Sylvia undata</i>	27		27
<i>Sylvia conspicillata</i>	1		1
<i>Sylvia cantillans</i>	547	4	551
<i>Sylvia melanocephala</i>	1629	18	1647
<i>Sylvia hortensis</i>	124		124
<i>Sylvia curruca</i>	1		1
<i>Sylvia communis</i>	205		205
<i>Sylvia borin</i>	273		273
<i>Sylvia atricapilla</i>	5514	1	5515
<i>Phylloscopus inornatus</i>	11		11
<i>Phylloscopus bonelli</i>	227		227
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	6		6
<i>Phylloscopus collybita</i>	4878	1	4879
<i>Phylloscopus ibericus</i>	21		21
<i>Phylloscopus trochilus</i>	550	3	553
<i>Regulus regulus</i>	53		53
<i>Regulus ignicapilla</i>	356	3	359
<i>Muscicapa striata</i>	119	3	122
<i>Ficedula hypoleuca</i>	603	10	613
<i>Turdoides fulvus</i>	1		1
<i>Leiothrix lutea</i>	203		203
<i>Aegithalos caudatus</i>	846		846
<i>Parus palustris</i>	28		28
<i>Lophophanes cristatus</i>	186		186
<i>Periparus ater</i>	305	1	306
<i>Cyanistes caeruleus</i>	1139	8	1147
<i>Parus major</i>	1847	14	1861
<i>Sitta europaea</i>	60		60
<i>Certhia brachydactyla</i>	296	1	297
<i>Remiz pendulinus</i>	378	1	379
<i>Oriolus oriolus</i>	45	4	49
<i>Lanius collurio</i>	113		113
<i>Lanius minor</i>		131	131
<i>Lanius meridionalis</i>	1		1
<i>Lanius senator</i>	127	2	129
<i>Garrulus glandarius</i>	91	11	102
<i>Cyanopica cyanus</i>	8		8
<i>Pica pica</i>	31		31
<i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>	10		10
<i>Corvus monedula</i>	367	13	380
<i>Corvus corone</i>		4	4
<i>Corvus corax</i>	50	1	51

Espècie	NORMAL	CR	Total general	Espècie	NORMAL	CR	Total general
<i>Sturnus vulgaris</i>	243	42	285	<i>Carduelis chloris</i>	681	37	718
<i>Sturnus unicolor</i>	13		13	<i>Carduelis carduelis</i>	731	860	1591
<i>Sturnus vulgaris/unicolor</i>	27		27	<i>Carduelis spinus</i>	1002	4	1006
<i>Sturnus unicolor</i> × <i>S. vulgaris</i>	1		1	<i>Linaria cannabina</i>	93	132	225
<i>Passer domesticus</i>	1509	135	1644	<i>Loxia curvirostra</i>	583		583
<i>Passer hispaniolensis</i>	49		49	<i>Bucanetes githagineus</i>	1		1
<i>Passer domesticus</i> × <i>Passer hispaniolensis</i>	6		6	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	41		41
<i>Passer simplex</i>	5		5	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	21	1	22
<i>Passer montanus</i>	455	11	466	<i>Emberiza citrinella</i>	4		4
<i>Petronia petronia</i>	58		58	<i>Emberiza cirrus</i>	234	2	236
<i>Estrilda astrild</i>	85		85	<i>Emberiza cia</i>	62		62
<i>Amandava amandava</i>	3		3	<i>Emberiza hortulana</i>	1		1
<i>Fringilla coelebs</i>	662	51	713	<i>Emberiza schoeniclus</i>	2700		2700
<i>Fringilla montifringilla</i>	10	1	11	<i>Emberiza calandra</i>	83		83
<i>Serinus serinus</i>	932	45	977	TOTAL	58635	4318	62953
<i>Serinus citrinella</i>	1594		1594				

22 d'abril de 2016. D'aquest exemplar és interessant esmentar que es va controlar diverses ocasions al parc de la Ciutadella durant 2004 i 2005 abans de moure's cap a Osona.

L'anellament de milers de polls de falciots caiguts del niu al CR de Torreferrusa durant els darrers anys ha donat resultats! La primera recuperació llunyana ha estat la d'un exemplar alliberat a Santa Perpetua de Mogoda el juliol de 2013 i trobat a Vilafranca, Córdoba, el maig de 2016 (697 km). Locell estava completament moll després d'una tempesta, es va poder eixugar i alliberar posteriorment en bon estat.

A partir dels mesos de juny i juliol cada any arriben a Catalunya molt blauets *Alcedo atthis* procedents del centre i est d'Europa. Alguns passen l'hivern a casa nostra, mentre que d'altres hi són només de pas. Un exemple d'això és un exemplar anellat a la riera de Sant Cugat, Cerdanyola del Vallès, el 30 de juliol de 2016 i que es va controlar a l'albufera de València el 12 d'octubre a 317 km.

Pel que fa als passeriformes, és d'interès esmentar un pit-roig anellat a Seròs, Segrià, el 19 d'octubre de 2015 i controlat per un anellador a Lituània el 4 d'abril (2.164 km). Un altre exemplar anellat al Barracot, PN Aiguamolls de l'Empordà, a la campanya de primavera, el 7 de març es va trobar mort 20 dies més

tard (caçat per un gat) a Schlingen, Alemanya, a 709 km. Pel baix nombre d'ocells anellats a Catalunya, cal destacar la recuperació d'un tord ala-roig *Turdus iliacus* anellat a Sant Iscle de Vallalta, Maresme, el gener de 2015 i caçat a Bauduen, Var, França, un any més tard a uns 300 km del lloc d'anellament. Una altra recuperació francesa és la d'un durbec *Coccothraustes coccothraustes* anellat a Begues, Garraf, el febrer de 2013 que es va trobar mig estabornit, probablement per col·lisió amb vidres, al departament de Haute-Marne, l'abril de 2016 a 368 km.

El projecte de reforçament poblacional de trenca *Lanius minor* a les terres de Lleida va portar una recuperació inesperada. Un dels polls alliberats i marcats amb anelles de color a principi d'agost (anella blanca EE) es va observar el 13 de setembre a Nothumberland, al nord-est d'Anglaterra.

Fins aquí hem esmentat les recuperacions més destacades dels ocells anellats a Catalunya. No obstant això, durant 2016 es van rebre moltes recuperacions d'ocells anellats fora i recuperats a Catalunya. Un d'ells és un ànec grisat *Anas strepera* anellat a Essex, Regne Unit el 2011 i caçat al delta de l'Ebre el març de 2016. Les anelles de color també han proporcionat molta informació a partir de projectes europeus. Un exemple d'això és l'àguila pesca-

▲ **Taula 2.** Llistat de les espècies anellades durant 2016 per l'ICO.

Un durbec anellat al Garraf el 2013 es va trobar mig estabornit per col·lisió amb vidres al departament de Haute-Marne, França, l'abril de 2016 a 368 km de distància.

dora *Pandion haliaetus*, amb l'observació d'un exemplar als Aiguamolls el mes de maig que havia estat anellat a Finlàndia. Un altre exemplar anellat a Alemanya es va observar diverses vegades al delta de l'Ebre durant l'agost i setembre. A la Plana de Lleida, durant l'hivern hi ha dormidors importants de milans reials *Milvus milvus* on es detecten cada any ocells centreeuropeus provinents principalment de França i Alemanya.

Un voltor negre *Aegypius monachus* observat a Abrera l'1 de febrer amb anella de lectura a distància FLS havia estat anellat com a poll el maig de 2012 al departament de Lozère, Llenguadoc-Rosselló.

La primavera de 2016 va ser força bona per a l'observació de perdius de mar *Glareola pratincola* al delta de l'Ebre. Es van observar almenys quatre exemplars que portaven combinacions d'anelles de color i que havien estat marcades el 2009 i 2010 a l'albufera de València.

Un bec d'alena *Recurvirostra avosetta* observat a Riet Vell, delta de l'Ebre, el 9 d'abril amb anella de color A44 havia estat anellada als aiguamolls de Hyères, França, el juliol de 2013.

Una recuperació remarcable va ser la d'un anellador de Navarra que, en el decurs d'un

estudi de trencapinyes *Loxia curvirostra* a Catalunya, va capturar una llucareta anellada a Querol, Alt Camp, l'agost de 2016. Aquest ocell, un jove de l'any, havia estat anellat a Nojeruelas, Terol, el 07/07/16 a 213 km. Es tracta sens dubte d'un moviment dispersiu poc habitual o almenys poc conegut.

L'anellament de vegades ens serveix per detectar causes de mortalitat poc habituals. És el cas d'un episodi trist detectat a l'abocador de Montoliu, Segrià, durant 2016 quan es van repetir ofegaments massius de cigonyes, fet que ja havia passat l'any anterior. Així, el dia 28/09/15 es troben 37 cigonyes ofegades en una bassa de reg mig coberta amb lona, de les quals 13 anellades (10 d'alemanyes, una d'holandesa i dues de franceses).

El projecte SYLVIA 2016

El projecte SYLVIA utilitza l'anellament científic per obtenir informació, a llarg termini, de les tendències poblacionals i els paràmetres demogràfics de les poblacions d'ocells terrestres de Catalunya.

Durant la temporada de nidificació del 2016 van operar 44 estacions, dues més que l'any anterior. Es van donar d'alta 2 noves estacions,

▲ Durant el mes de maig de 2016 es van anellar els dos primers polls de becada a Catalunya al Ripollès. Foto: Santi Llorà.

S080 Turó de Montcada (Montcada i Reixac) i S081 Riera Major (Vilanova de Salt), i es va recuperar l'estació S058 Estany de Sils (Sils), que no funcionava des de l'any 2012. Només es va donar de baixa una estació, S042 Tavèrnoles (Tavèrnoles), que en realitat va ser substituïda per la nova estació S081 Riera Major.

Durant la temporada de cria de 2016 es van fer les 6 o 7 sessions establertes en la metodologia, un matí cada dues setmanes des del dia 1 de maig fins al 6 d'agost, a 35 de les 44 estacions que van funcionar. En total es van cobrir el 96% de les sessions. Es van anellar 93 espècies d'ocells diferents que representen un 94% de la mitjana anual d'espècies que s'anellen i un 62% del total de les espècies anellades en tots els anys d'estudi. L'espècie més abundant va ser el tallarol de casquet amb un 9.2% del total de primeres captures.

Durant la temporada de reproducció del 2016 es van fer un total de 7.657 primeres captures, que va suposar una disminució d'un 1.4% respecte de l'any 2015. Tot i això, aquesta xifra és un 1.6% superior a la mitjana anual de primeres captures.

La temporada d'hivern del 2015/2016 van operar 28 estacions, dues més que l'any anterior. Van estar actives a l'hivern per primera vegada S078 Riera del Congost (les Franqueses del Vallès) i S079 Can Maçana (El Bruc) i es va recuperar l'estació S058 Estany de Sils (Sils), que no funcionava des de l'any 2012. Només es va donar de baixa una estació, S037 Illa de Ter (Girona).

Durant l'hivern de 2015/2016 van fer 3 sessions que suposen un matí al mes des del dia 16 de desembre al 28 de febrer per a 21 de les 28 estacions que van estar operatives. En total es van cobrir el 87% de les sessions. Es van fer un total de 2.061 primeres captures de 49 espècies d'ocells diferents que van suposar una disminució d'un 7.5% respecte de l'hivern 2014/2015. Aquest nombre és també un 6.9% inferior a la mitjana anual de primeres captures. L'espècie més anellada va ser el tallarol de casquet amb un 31% del total de primeres captures.

La meteorologia de l'any 2016 es va caracteritzar per un hivern especialment suau i un estiu extremadament sec. Això probablement va afectar els ocells de forma desigual. Així, la mida poblacional de tallarol capnegre *Sylvia*

melanocephala durant l'època reproductora de 2016 va ser un 19% superior a la de l'any anterior, fet que podríem interpretar per la bonança de l'hivern 2015/2016 (lleugerament més càlid que la mitjana del 16 anys anteriors). Tanmateix, també podria explicar que la supervivència del tallarol capnegre va ser un 31% superior a la mitjana dels 15 anys anteriors. En el cas de la merla *Turdus merula*, durant 2016 va tenir una productivitat durant l'època reproductora superior al 40% en comparació a la de l'any anterior, segurament perquè durant l'abril va ploure força i al tenir una cria més primerenca no es va veure afectada com altres espècies de cria més tardana i que van patir la manca de precipitació de la resta de mesos de primavera i estiu.

El projecte MIGRACIÓ

Durant el 2016 el projecte *Migració* va mantenir operatives només dues estacions. Una a la primavera als Aiguamolls de l'Empordà (del 2 de març al 30 de maig) i l'altra a la tardor a l'estació de Canal Vell, delta de l'Ebre (4 d'agost a 1 de desembre).

El nombre total d'ocells capturats als Aiguamolls va ser de 3.450 de 76 espècies diferents, la major quantitat i major diversitat d'aquesta estació. Les espècies més anellades van ser la boscarla de canyar (1.054), el mosquiter comú (565), l'oreneta vulgar *Hirundo rustica* (230), el tallarol de casquet (180) i el balquer *Acrocephalus arundinaceus* (123). També són importants el nombre de captures de boscarla mostaxuda *Acrocephalus melanopogon* (24) i destaquen les captures d'una bosqueta icterina *Hippolais icterina*, una griva cerdana *Turdus pilaris*, 4 boscalers comuns *Locustella luscinioides*, 12 martinets menuts *Ixobrychus minutus* i dues polles pintades *Porzana porzana*.

A la campanya de Canal Vell es van fer un total de 5.876 primeres captures, que suposen un increment sobre els darrers dos anys i en el 9è lloc de la sèrie de 25 anys de seguiment des de l'inici l'any 1992. El total acumulat durant aquests 25 anys ininterromputs de campanyes és de 139.627 ocells. La campanya de 2016 va estar protagonitzada per la boscarla de canyar amb 2.360 primeres captures, que suposa la xifra anual més alta d'aquests 25 anys de seguiment. Una altra espècie que va

La població de tallarol capnegre durant l'època reproductora de 2016 va ser un 19% superior a l'any anterior probablement per la bonança de l'hivern.

assolir una xifra màxima va ser la cotxa blava *Luscinia svecica* amb 262 exemplars. Seguint la tònica dels darrers anys, també va ser un any bo per al blauet, encara que les xifres han baixat per sota dels 200 exemplars que s'havien anellat els dos darrers anys; no obstant això, amb 176 exemplars suposa la tercera millor xifra de tots els anys de seguiment. També va ser una tardor bona per al pit-roig, amb 301 exemplars (4a millor temporada), amb una entrada regular d'exemplars durant octubre i novembre.

Per contra, no va ser un bon any per als mosqueters i en el cas del mosqueter de passa *Phylloscopus trochilus*, que ja havia tingut resultats pobres a la primavera als Aiguamolls, tampoc es va capturar en gran nombre a la tardor, amb un total de 72 exemplars. Pel que fa al mosqueter comú, es van capturar 779 exemplars, una xifra discreta si tenim en compte que aquesta espècie pot superar els 1500 exemplars en anys en què l'espècie és abundant.

En comparació amb els darrers cinc anys, el rossinyol bord *Cettia cetti* es va recuperar lleugerament amb un total de 587, però encara molt lluny dels totals dels primers anys com els 1524 exemplars de 1995 (rècord del seguiment). També van augmentar lleugerament espècies com l'oreneta o el repicatalons,

però encara molt per sota de les xifres màximes obtingudes en anys favorables.

Agraïments

L'Oficina Catalana d'Anellament de l'ICO rep l'ajut del Departament de Territori i Sostenibilitat i per extensió els projectes *Sylvia* i *Migració*. A més, el projecte *Sylvia* també va rebre el suport de l'Obra Social de Caixa Catalunya, l'Ajuntament de Celrà, l'Ajuntament de Flix, l'Ajuntament de Girona, l'Ajuntament de Lleida, l'Ajuntament de Terrassa, l'Ajuntament de Vacarisses, el Departament de Territori i Sostenibilitat (Parcs Naturals del Cadí-Moixeró, Delta de l'Ebre, Cap de Creus, Aiguamolls de l'Empordà, Montsant, Zona Volcànica de la Garrotxa i PNIN de l'Albera), la Diputació de Barcelona (Parcs Naturals del Montseny, Collserola, Montnegre-Corredor, Garraf, Serralada Litoral, Serralada de Marina, Sant Llorenç del Munt, Espai Natural de les Guilleries-Savassona), el Consorci de les Gavarres, el Consorci de les Reserves Naturals del Delta del Llobregat i l'associació *Galanthus*. D'altra banda, el programa *Migració* va rebre el suport del Parc Naturals del Delta de l'Ebre i dels Aiguamolls de l'Empordà •

RAÚL AYMÍ | ORIOL BALTÀ
ico@ornitologia.org

▲ Durant l'estiu de 2016 al delta de l'Ebre es van observar diverses perdus de mar amb anelles de color que s'havien marcat a l'albufera de València. Foto: Miquel Àngel Garcia Reàdigos.

Entrevista a Per Alström

Aprofitant la visita de Per Alström al Delta Birding Festival, vam conversar sobre ornitologia i les seves línies de recerca. Va ser tot un plaer poder compartir aquests moments amb un dels ornitòlegs de camp més reconeguts a nivell europeu pels seus treballs de taxonomia i que l'han portat a descriure noves espècies per a la ciència, a més de ser autor de nombrosos llibres i articles científics.

Quan vas començar a mirar ocells?

Oh, no me'n recordo perquè era molt jove, només era un nen, molt i molt jove. I tampoc no sé per què vaig començar, perquè a cap dels meus pares no els interessaven massa els ocells, així que realment no ho sé. Però afortunadament vivia en un lloc, al sud de la ciutat de Göteborg, al sud-oest de Suècia, que estava ple de boscos, molt a prop de la costa... i allà mirava ocells i ho trobava interessant.

Com van ser els teus començaments? Tens cap record especial?

No, realment no. Sempre he estat interessat en els ocells. Bé, en realitat quan era molt jove estava més interessat en els gran mamífers que en els ocells, especialment en els óssos. Mai vaig veure un ós a prop de Göteborg, però hi havia ocells a tot arreu, així que eren més fàcils de veure i estudiar.

Podries explicar en poques paraules què és una espècie?

Ui, aquesta és una pregunta que... quantes hores tenim per respondre-la? (se'n riu ...).

Només dos minuts...

És una cosa que ha sigut molt discutida. Hi ha com 50 o 60 conceptes d'espècies, només en vaig explicar un parell a la meva xerrada durant el DBF. Els més extensament utilitzats són el concepte biològic d'espècie i el concepte filogenètic. Bàsicament, d'acord amb el concepte biològic d'espècie, una espècie és un grup d'individus que es reproduïxen entre ells però que està reproductivament aïllat d'altres grups d'individus. Les diferents espècies es poden reproduir entre elles, però la seva descendència acabarà tenint algun desavantatge, poden ser estèrils o lletjos i així no troben cap parella amb la qual reproduir-se. Però d'acord amb el concepte filogenètic una espècie és allò que és realment distintiu, que

▲ Per Alström durant l'entrevista al DBF el setembre de 2016. Foto: Raúl Aymí

té característiques específiques, que són úniques d'alguna manera. I aquestes característiques úniques són evidències que aquest grup en particular ha tingut la seva pròpia història evolutiva, així que ha estat separat de la resta de grups en algun període de la història. Així que aquesta és la principal diferència entre aquests dos conceptes d'espècie.

Per què hi ha tanta controvèrsia avui dia per definir què és i què no és una espècie?

Bé, la explicació més simple és que hi ha d'haver controvèrsia perquè les espècies evolucionen d'una manera molt gradual. Així que si tu tens una espècie amb la qual començar, aquesta evolucionarà gradualment. Per algun motiu es dividirà en diferents àrees, així que gradualment divergirà en plomatge, estructura, vocalitzacions, *psicologia*? I aquest és un procés molt gradual i, per tant, és molt difícil tallar en un punt i dir això són espècies diferents, perquè pot variar i les espècies diferents evolucionen de maneres diferents. Així que alguns llinatges evolutius evolucionaran més ràpid i desenvoluparan diferències molt

El concepte d'espècie sempre ha portat certa controvèrsia perquè les espècies evolucionen de forma molt gradual i de manera molt diferent.

ràpidament mentre que altres desenvolupen diferències d'una forma molt més lenta. Per tant, no pots definir distàncies genètiques, no pots dir el 2% de les espècies són diferents o el 5%... no ho pots fer. Varia, ha de ser arbitrari i és el resultat del procés natural de l'evolució. Però molta gent no s'adona d'això, i volen saber què és una espècie, quin concepte d'espècie és el correcte. I la veritat és que no hi ha un concepte d'espècie correcte, les espècies només són fluents, evolucionen, s'extingeixen... és un procés molt dinàmic.

Creus que la taxonomia dels ocells ens donarà algunes sorpreses en els propers anys o el canvi més gran ja s'ha produït?

Bé, et diré que depèn de la part del món en què et fixis. A Europa, per exemple, moltes coses ja s'han determinat. Estic segur que encara hi ha algunes coses que canviaran en el futur, es descobriren noves coses. Però si vas al Àsia Oriental, especialment a llocs com Indonèsia o les Filipines, Amèrica del Sud, algunes parts de l'Àfrica... Estic segur que hi haurà molts canvis. Crec que el nombre d'espècies al món no és duplicarà, però estic segur que seran el 10% o el 20% més en el futur.

Entre la teva impressionant recerca és destacable la teva descripció de noves espècies. Com et sents quan descobreixes noves espècies? Quan planificaves la teva recerca, esperaves aquesta possibilitat?

És molt maco trobar alguna cosa nova, especialment la primera vegada que vaig trobar una nova espècie. Va ser molt emocionant quan finalment em vaig adonar que allò era una cosa nova. Vaig tenir molta sort fixant-me en coses en les quals ningú no s'havia fixat abans. La majoria de les troballes són diferències que havien estat passades per alt amb anterioritat perquè eren molt similars les unes amb les altres. Per exemple, al DBF vaig donar dos exemples, l'un sobre el complex de la griva de dors llis *Zoothera mollissima* en el qual vaig descriure una nova espècie el gener d'aquest any. I vaig donar un altre exemple del mosquiter d'ulleres *Seicercus burkii*, que descriu que el que ens sembla una espècie són en realitat 6 espècies diferents. La griva de dors llis són dues espècies molt similars morfològicament, de fet pots trobar les dues espècies a les col-

▲ Miquel Rafa conversa amb Per Alström i Sra. durant el DBF. Foto: DBF.

leccions esmentades com si fossin la mateixa. Però realment no se les havien mirat bé perquè són molt similars, però la gran diferència està en el seu cant, difereixen molt en la vocalització, en l'hàbitat i han estat separades genèticament durant milions d'anys. Així que són realment molt diferents. És un sentiment molt maco, és clar, trobar una cosa que ningú no havia trobat abans.

Podries donar un consell per als joves ornitòlegs que estan començant i que voldrien convertir-se en ornitòlegs professionals?

Un consell general per als joves ornitòlegs és que realment mirin i escoltin els ocells. Mireu-los detingudament, mireu-ho tot, preneu notes, feu fotos, mireu les vostres fotos, intenteu estudiar els ocells, mireu què fan, mireu com es comporten, intenteu aprendre tant com pugueu, mireu els detalls de les plomes, comproveu-ho tot. Si el que voleu és fer carrera a la universitat, per exemple, per suposat heu d'estudiar Biologia i després fer un doctorat. Per als ornitòlegs en general, si el que voleu és convertir-vos en bons ornitòlegs i conèixer bé els ocells, només els heu de mirar atentament durant molt de temps. Estudieu el seu comportament, la seva muda... jo crec que és molt entretingut, per a mi almenys és així •

RAÚL AYMÍ & MARINA CUITO

Va ser emocionant descobrir espècies noves. Vaig tenir molta sort perquè em vaig fixar en coses que no havia mirat ningú abans.

Sisena jornada SOCC i del Nou Atlas d'ocells nidificants de Catalunya

El passat 24 de febrer va tenir lloc al monestir de Poblet, Conca de Barberà, la sisena jornada SOCC, que és un punt de trobada bianual per als col·laboradors dels censos en el marc del Seguiment d'Ocells Comuns de Catalunya (SOCC) i de l'Atlas de nidificants.

La trobada va acollir prop de 70 participants, que van gaudir d'una jornada de retrobament amb molts seguidors, alguns d'ells fidels incondicionals d'aquestes trobades des de la primera edició.

Després de la benvinguda i presentacions institucionals, Quim Bach, del Departament de Territori i Sostenibilitat va fer una exposició sobre les obligacions del Govern quant al seguiment de les poblacions d'ocells en espais protegits de la xarxa natura 2000 i de les zones de protecció especial de les aus. Marc Anton i Sergi Herrando van aportar més dades sobre la vàlua de les dades SOCC i Atlas en el marc de les directives europees i la necessitat de comptar amb indicadors sobre l'estat dels hàbitats i els canvis que afecten la biodiversitat. Martí Franch va resumir la situació actual de l'Atlas de nidificants aportant novetats sobre indicis de noves espècies reproductores i fent èmfasi en les necessitats per a la primavera de 2018, l'última de treball de camp del nou Atlas. A la vegada, va parlar de la implementació del mòdul SOCC per a l'enviament de les dades a través del portal *Ornitho.cat* per a la pròxima primavera.

La trobada va comptar amb una sortida pràctica als voltants del monestir per fer di-

versos censos i contrastar dubtes en el registre de distàncies del SOCC ampliat. La sortida va transcórrer amb una temperatura molt agradable, malgrat la matinada freda, i es van poder observar espècies interessants com tord alarrog, griva cerdana o durbec.

Després de dinar, la sessió de tarda va començar amb un original concurs d'identificació i lliurament de premis. Ximo Nieto va rebre un reconeixement especial per ser el voluntari amb una major contribució a l'Atlas cobrint un alt nombre de quadrícules i itineraris SOCC. A continuació, David Garcia i Martí Franch van explicar com es calcularan les estimes poblacionals per al nou Atlas a partir de les dades SOCC, les estimes dels col·laboradors i altres fonts de dades. La trobada va acabar amb dos tallers de luxe per l'expertesa dels seus comunicadors. Jordi Baucells va parlar de com podem detectar rapinyaires nocturnes amb detalls molt precisos dels reclams i veus de polls i adults, i Fran Tralbalon i Àlex Ollé ens van mostrar imatges molt variades per il·lustrar detalls minuciosos en la identificació de rapinyaires en vol. Tot plegat, com és habitual, una trobada agradable, amena i enriquidora per saludar amics de moltes altres trobades •

MARTÍ FRANCH

▲ Imatge dels assistents a la sisena jornada SOCC i del nou Atlas d'ocells nidificants al monestir de Poblet. Foto: David Garcia.

Prop de 70 participants van gaudir d'una jornada de retrobament amb col·laboradors d'ambdós projectes.

Crònica Ornitològica Juny 2017 - Febrer 2018

D'aquest període cal destacar la regularitat de les daurada petita del Pacífic al Delta de l'Ebre els darrers anys (només tres citacions) i l'aparició de dues gambes grogues petites, l'una als aiguamolls de l'Empordà i l'altra al delta de l'Ebre. També cal esmentar la forta irrupció de durbecs i amb menor quantitat de lluers i grives cerdanes i com a sorpresa, potser ja esperada, de diversos passerells golanegres.

Pardal de passa

Passer hispaniolensis

27 de maig 2017, mascle d'edat indeterminada, Gavà, Baix Llobregat. Foto: Joan Bartrolich.

Observat almenys fins el 10 de juny. Nova citació d'aquesta espècie després del mascle fotografiat per Jaume Ventura a Palau-solità i Plegamans el març de 2016. Aquest exemplar el van poder observar i fotografiar diversos aficionats i va romandre localitzable durant uns quinze dies. Caldrà seguir atents davant la possible aparició de noves dades.

Tallareta sarda

Sylvia sarda

6 de juny 2017, mascle adult, Pla d'en Xixa, el Brull, Osona. Foto: Guillem Arrufat.

Resulta molt sorprenent aquesta nova citació a Osona un mes després de l'exemplar detectat al Turó d'en Bessa, el Brull, el 7 de maig (ve-

geu Abellerol 54). Es tracta de dos exemplars diferents pel fet que el primer era un mascle de segon any i aquest un mascle adult anellat per Carles Tobella. Aquestes dades i les citacions prèvies conegudes donen suport a un pas d'aquesta espècie de forma més regular del que se sospitava a casa nostra. Els hàbits i comportament discrets, les baixes densitats i la dificultat en la seva identificació suposen un problema en la seva detecció i probablement d'aquí el baix nombre de citacions conegudes.

Ànec canyella

Tadorna ferruginea

10 d'agost 2017, juvenil, estany d'Ivars i Vila-sana, Pla d'Urgell. Foto: Joan Estrada.

En el període que ocupa aquesta crònica, s'han observat tres exemplars, tots juvenils, un d'ells a l'estany d'Ivars i Vila-sana entre el 10 i 18 d'agost detectat per Sergi Sales i els altres dos al delta de l'Ebre el primer entre el 30 d'agost

▲ Pardal de passa *Passer hispaniolensis*

i el 6 de novembre, trobat per Joan Mestre al filtre verd del Goleró, i el segon controlat per David Bigas entre el 28 de setembre i el 19 de novembre a l'illa de Buda. Com passa habitualment en aquestes espècies d'ànecs, resulta molt difícil conèixer el seu origen i saber si és tracta d'exemplars d'origen natural o escapaments de captivitat a partir de nuclis zoològics. El plomatge en perfecte estat, comportament vigilant i vol impecable en els tres ocells, així com l'edat i dates de les arribades, feien sospitar que es tractava d'ocells salvatges. No es pot descartar totalment que l'ocell d'Ivars es desplaçés cap al delta de l'Ebre i sigui un dels individus observats posteriorment.

Daurada petita del Pacífic

Pluvialis fulva

24 d'agost 2017, adult, finca Migjorn, Sant Jaume d'Enveja, Montsià. Foto: Joan Goy.

La troballa de la finca Migjorn, al delta de l'Ebre, ha facilitat la detecció de limícoles rars a Catalunya aquests darrers anys. L'atracció que suposa aquesta finca dedicada al conreu de gespa ha proporcionat moltes dades i suposa un punt de peregrinació de la majoria d'ornitòlegs que visiten la zona. La daurada petita del Pacífic, una espècie molt rara anys enrere, i que és ara de presència anual gràcies a un exemplar que retorna al mateix punt i posteriorment es desplaça als mateixos arrossars cada any des de 2013. Del període que ens ocupa, s'ha observat des del 24 d'agost, quan va ser localitzada per Josep Tantull i Roser Solé, fins a finals d'any.

Daurada petita americana

Pluvialis dominica

10 de setembre 2017, mascle adult, finca Migjorn, Sant Jaume d'Enveja, Montsià. Foto: Xavier Riera.

Un mascle adult en plomatge nupcial trobat per David Bigas als camps de gespa de la finca Migjorn el 9 de setembre, on va romandre fins el dia 21. Aquesta suposa la tercera citació al delta de l'Ebre i la cinquena a Catalunya (les altres dues són dels aiguamolls de l'Empordà), amb dues citacions atribuïdes a *Pluvialis fulva/dominica* a la gola de la Tordera i en uns conreus d'Alcarràs. Aquest exemplar va poder ser

Tallareta sarda
Sylvia sarda

Ànec canyella
Tadorna ferruginea

Daurada petita del Pacífic
Pluvialis fulva

observat per molts visitants, i el que va resultar més interessant va ser poder veure'l repetidament acompanyat del *Pluvialis fulva* i, fins i tot, en ocasions, es van poder veure les quatre espècies del gènere, una al costat de l'altra.

Àguila pomerània

Aquila pomarina

17 de setembre 2017, 1 ex. d'edat indeterminada, Turó dels Castellans - Ca l'Espinal, La Roca del Vallès, Vallès Oriental. Foto: Jordi Sala.

Exemplar que suposa la cinquena citació per a Catalunya després de la primera observació a Arenys de Mar l'octubre de 2010 i excloent

les dades de nidificació a la Catalunya Central de 2011 i 2012 (Bosch & Meyburg 2012). Actualment, gràcies al marcatge d'exemplars amb emissors a Alemanya, sabem que aquesta espècie passa regularment per Catalunya, almenys durant la migració postnupcial.

Boscarla dels arrossars

Acrocephalus agricola

9 d'octubre 2017, 1 ex. de primer hivern, Canal Vell, Deltebre, Baix Ebre. Foto: Raül Aymí.

Cinquè anellament per a l'estació de Canal Vell després de l'exemplar anellat l'octubre de 2014 i el 15è per a tota Catalunya. Suposa també el vuitè registre per al delta de l'Ebre. Durant 2016 no es va obtenir cap registre d'aquesta espècie i la darrera citació va ser a Girona l'octubre de 2015. A Catalunya l'espècie és d'aparició escassa encara que alguns anys com el 2007 va tenir tres citacions.

Repicalons petit

Emberiza pusilla

12 d'octubre 2017, estany d'Ivars i Vila-sana / 16 d'octubre 2017 Utxesa, Torres de Segre; sengles exemplars de sexe i edat indeterminats. Foto: Sergi Sales.

D'entre els emberízids rars, el repicalons petit és el d'aparició més freqüent a Catalunya. Aquí reportem dues citacions noves a les terres de Ponent, corresponents a exemplars anellats per Sergi Sales en un interval de només quatre dies en dues localitats properes. Aquestes observacions suposen les citacions 13a i 14a respectivament per a Catalunya després que l'espècie fos detectada per primer cop el desembre de 1990 a Osona. No és una espècie d'aparició anual a casa nostra i les darreres dades són de desembre de 2016 al parc Fluvial del Besòs a Montcada i Reixac. Les dues dades aquí reportades són de l'octubre, mes on tenim més registres (5); les altres observacions són de novembre i desembre i les dues més tardanes de l'abril.

Mosquiter de doble ratlla

Phylloscopus inornatus

18 d'octubre 2017, primer hivern, Illa de Buda, Sant Jaume d'Enveja, Montsià. Foto: David Bigas.

Daurada petita americana
Pluvialis dominica

Àguila pomerània
Aquila pomarina

Boscarla dels arrossars
Acrocephalus agricola

Entrada menys important que la d'anys precedents amb 32 observacions corresponents a 38 exemplars, observats entre el 19 de setembre i el 28 de novembre. Aquest hivern no s'ha detectat cap exemplar hivernant, ni tan sols cap individu durant el mes de desembre. Com és usual, dominen les citacions en comarques litorals (Maresme, Barcelonès, Baix Llobregat, Baix Ebre, Montsià, etc.) però també amb dades per a localitats interiors (Garrotxa, Bages, Noguera, Pla d'Urgell, Terra Alta), incloent-hi el Pirineu (Pallars Jussà).

Escurafascons becgròs
Phalaropus fulicarius

Escurafascons becgròs

Phalaropus fulicarius

10 de novembre 2017, 1 ex. de primer hivern, Punta de la Banya, Sant Carles de la Ràpita, Montsià. Foto: David Bigas.

Del període que ens ocupa, s'han observat almenys 4 exemplars. El primer va ser un exemplar trobat per J. Martí-Aledo als aiguamolls de l'Empordà el 24 de juliol i que es va observar almenys un parell de dies per la zona. El 28 de juliol va aparèixer un altre ocell al delta de l'Ebre, trobat per Josep Tantull i Roser Solé, que es va veure fins a principi d'agost. Finalment, el mes de novembre, també al delta de l'Ebre, David Bigas va detectar un primer hivern el dia 10 i un adult el dia 20 a la mateixa localitat. Les característiques de plomatge visibles a les fotos indiquen que els ocells d'Aiguamolls i Delta del juliol eren exemplars clarament diferents.

Durbec

Coccothraustes coccothraustes

8 de desembre 2017, 1 ex. mascle d'edat indeterminada, Canet d'Adri, Gironès, mascle. Foto: Jordi Bermejo.

Irrupció sense precedents a l'oest d'Europa de durbecs, la més forta descrita en les darreres dècades amb l'arribada de milers d'ocells en indrets on és una espècie rara o molt escassa. Els durbecs han arribat també a Catalu-

Durbec
Coccothraustes coccothraustes

nya amb observacions arreu i amb presència d'ocells en abeuradors i menjadores que han fet les delícies de molts fotògrafs. Aquest ocell es distribueix de forma intermitent a través del Paleàrtic, des del nord d'Àfrica, Ibèria i el Regne Unit, cap a l'est fins al Japó. Europa alberga aproximadament la meitat de la seva població mundial, amb un contingent reproductor que supera els 2,4 milions de parelles. Gairebé un terç d'aquestes es troben a Romania (760.000 parelles), amb poblacions considerables també estimades per a Ucraïna, Polònia i Croàcia. Encara que s'han detectat davallades poblacionals en alguns països com Gran Bretanya, també hi ha molts països on es creu que l'espècie és estable o en augment, de manera que, en general, la població europea es considera estable. La forta irrupció de la passada tardor i hivern s'atribueix a una forta davallada en la producció de fruits i llavors dels arbres de què s'alimenta en zones de l'est d'Europa. En països com el Regne Unit, amb una població resident estimada només en 1.500 durbecs, a finals de 2017 s'havien fet més 50.000 observacions! A Alemanya, on la població nidificant és important, s'ha notat també un augment en les llistes del portal d'*Ornitho.de* encara que més moderat. A Catalunya les dades recollides pel mateix portal han batut amb escreix tots els registres mai abans reportats.

▲ Repicatalons petit
Emberiza pusilla

▲ Mosquiter de doble ratlla
Phylloscopus inornatus

Mosquiter comú siberià

Phylloscopus collybita tristis

13 de desembre 2017, 1 ex. d'edat indeterminada, bassa dels Pollancre, RRNN del delta del Llobregat, Baix Llobregat. Foto: Ferran López.

Aquesta tardor ha concentrat la pràctica totalitat d'observacions al delta de l'Ebre, més concretament a l'illa de Buda, amb 5 exemplars, 3 adults i 2 de primer hivern, anellats per David Bigas entre el 18 d'octubre i el 28 de novembre. Un altre exemplar adult va ser anellat també pel mateix observador al salobrar del Serrallo el 8 de desembre. Presència regular d'almenys un individu al delta del Llobregat des del 26 de novembre fins a finals d'any, on va ser vist per diversos observadors i que van poder fer bones fotografies.

Gamba groga petita

Tringa flavipes

15 gener 2018, 2n any, basses d'en Coll, Pals, Baix Empordà. Foto Joan Goy.

Un exemplar de primer any detectat per Albert Burgas a la Pletera, Torroella de Montgrí, Baix Empordà, i observat entre el 22 i el 27 de novembre i posteriorment a Pals a partir del 9 de desembre almenys fins a finals d'any. Un altre exemplar, també de primer any, va ser trobat per David Bigas enfront el mirador de l'Embut, delta de l'Ebre, on va restar entre el 4 i el 6 de desembre.

Passerell golanegre

Acanthis cabaret

11 febrer 2017, 1 ex. d'edat i sexe indeterminats, Solsona, Solsonès. Foto: Albert Manero.

Petita arribada a Catalunya d'aquesta espècie rara i escassa amb un mínim de cinc exemplars observats durant el mes de febrer. El 4 de febrer es detecten els primers exemplars a l'Alt Urgell (2) i la Selva, i posteriorment s'observa un exemplar al Barcelonès i un al Solsonès. Aquesta espècie sol aparèixer associada a grups d'altres fringíl·lids, com és el cas de la majoria d'observacions d'enguany. Les observacions recents conegudes són de dos exemplars anellats, l'un a Clariana de Cardener, Solsonès (11/03/2008) i l'altre a Girona (18/11/2013); una a Torelló, Osona (25/12/2013) i una altra al Jardí Botànic de

Mosquiter comú siberià
Phylloscopus collybita tristis

Gamba groga petita
Tringa flavipes

Passerell golanegre
Acanthis cabaret

Barcelona (7/03/2014). L'aparició d'aquesta espècie a Catalunya durant aquest hivern coincideix amb una arribada important d'exemplars al sud d'Europa, amb un elevat nombre de citacions a França i també a punts de la meitat nord de la península Ibèrica, com per exemple a Navarra, el País Basc i Castella i Lleó. Totes les observacions registrades a Catalunya fins al moment corresponen al tàxon *cabaret*.

Bibliografia

Bosch, J. & Meyburg, B.-U. 2012. The Lesser Spotted Eagle *Aquila pomarina* in Catalonia (Spain) – Breeding attempt and migration. *Vogelwelt* 133: 89–97 •

RAÚL AYMÍ, DAVID BIGAS & MARTÍ FRANCH
ico@ornitologia.org

Anton, M., Herrando, S., Garcia, D. Ferrer, X. & Cebrian, R. 2017

Atles dels ocells nidificants de Barcelona

Barcelona: Ajuntament de Barcelona / ICO / UB / Zoo, 281 pp

L'Atles dels ocells nidificants de Barcelona és el resultat col·lectiu de 322 voluntaris que han cercat els ocells que crien a tots els racons de Barcelona. L'obra mostra mapes que descriuen la distribució de les 83 espècies que nidifiquen a la ciutat.

Aquest Atles proporciona una visió instantània dels ocells presents a Barcelona durant el període de cria entre el 2012 i el 2016, amb la participació de 322 voluntaris implicats en el projecte. La traducció completa dels textos en català, castellà i en anglès fa que el llibre sigui més accessible. Un disseny eficient del llistat d'espècies i l'elecció de la concisió permeten una fàcil comparació dels textos traduïts i les il·lustracions. A més, els mapes i taules estan totalment reproduïts i traduïts en els capítols de síntesi, la qual cosa garanteix l'accés a tota la informació.

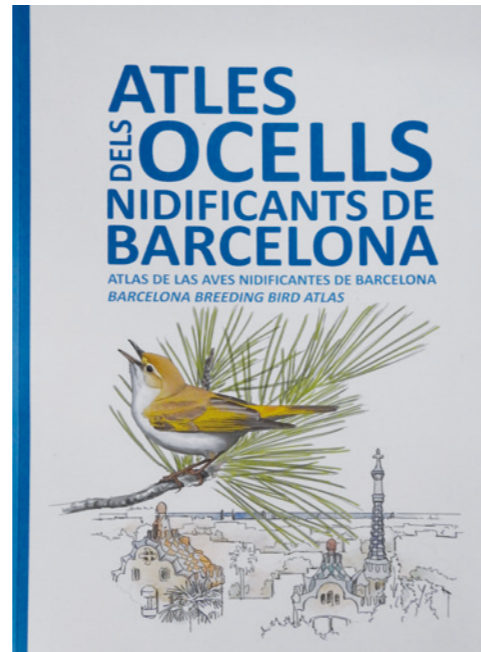
L'ambiciosa metodologia emprada implica una cobertura de la ciutat d'acord amb una xarxa de només 500 m x 500 m. Es pot subratllar l'esforç del treball de camp, ja que només es van deixar pendents per fer 10 quadrats a causa de la inaccessibilitat. El resultat és d'una precisió notable, encara amplificada en models d'alta resolució basats en la ubicació exacta de les observacions i permetent així la producció de mapes de probabilitat de presència a escala de 25 m x 25 m.

Els textos específics s'organitzen segons tres paràgrafs. El primer està dedicat a la distribució de cada espècie en relació amb la seva ecologia. En el segon paràgraf, a més d'una estimació de la població, la tendència de la població durant l'última dècada es proporciona a partir de les dades del programa de seguiment d'ocells comuns a Barcelona i el de tota Catalunya. Finalment, la informació es completa amb l'estat de conservació segons les categories de la UICN a Catalunya el 2012. En el tercer paràgraf, es pot saludar l'elecció innovadora per apropar-se a l'espècie en termes de serveis ecosistèmics que normalment no es desenvolupa en el context d'un Atles. Això demostra la voluntat dels autors d'una millor consciència del públic sobre la importància de cada espècie, però també del

valor de la biodiversitat en general.

Una il·lustració original presenta cada espècie en un entorn típic per a la seva observació. El domini català és una vegada més obvi en la visualització de resultats mitjançant mapes fàcilment llegibles. El primer mostra la distribució de les observacions durant el període, amb un matís entre la presència i la reproducció simple. Només aquesta última categoria apareix en el segon mapa que representa les abundàncies per quadrat. Finalment, per a les espècies més comunes, l'enfocament de modelatge proporciona una il·lustració extremadament fina de la probabilitat de presència.

El resultat global ofereix un llibre dens però molt agradable de consultar, amb accés directe a una informació clara i ben estructurada. Completa brillantment el desenvolupament del coneixement de l'ornitologia urbana i la seva creixent importància, no només en la preservació de les espècies, sinó també en el reconeixement essencial del vincle privilegiat que ofereixen els ocells entre els ciutadans i la natura •

ANNE WEISERBS

El resultat global és un llibre dens però molt agradable de consultar, amb accés directe a una informació clara i ben estructurada.

Urios, V., Bermejo, A., Vidal-Mateo, J. & De la Puente, J.(Eds.) 2017

Migración y ecología espacial de la población española de águila calzada

Monografía nº 2 del programa Migra. Madrid: SEO/BirdLife.

Aquesta monografia recull els resultats obtinguts amb el marcatge amb transmissors satèl·lit de 21 exemplars adults d'àguila calçada arreu de la geografia peninsular entre els anys 2011 - 2014.

El llibre està dividit en tres grans blocs que són la metodologia i l'anàlisi de dades, els resultats i les discussions dels diferents capítols i col·laboracions, i finalment un apartat d'amenaces i de perspectives de conservació en front dels canvis a nivell global. A part, a la introducció, es descriuen les característiques de l'espècie i els coneixements que es tenien fins ara amb els diferents estudis publicats, així com també les possibilitats d'investigació que ofereixen les noves tecnologies, impensables fins fa pocs anys.

A la secció de metodologia i anàlisi de dades es descriuen d'una manera molt planera les tècniques que s'han fet servir per marcar les àguiles, així com els diferents dispositius de marcatge emprats. En la part final d'aquest apartat s'explica com s'han analitzat les dades obtingudes i de quina manera s'han utilitzat per obtenir els diferents resultats del següent bloc.

L'apartat de resultats i discussió és bàsicament un resum dels diferents articles i publicacions científics publicats fins ara, en forma de diferents apartats i col·laboracions, on es descriuen de forma entenedora diferents aspectes de l'ecologia de l'espècie, com ara els moviments i l'ús de l'hàbitat durant l'època reproductora, la migració de llarga distància des de la península fins a les zones d'hivernada a la zona subsahariana del Sahel, explicant molt bé les estratègies emprades i les dificultats d'una travessa tant llarga, i també les aturades realitzades per descansar i alimentar-se.

També hi ha un capítol molt interessant, realitzat per membres de la Fundació Migres, on s'exposen els resultats del pas per l'estret de Gibraltar, tant a la primavera com a la tardor,

donant detalls de la fenologia del pas, les franges horàries, el comportament, els fluxos i els volums anuals. Finalment, hi ha un apartat dedicat als moviments i a l'ús de l'hàbitat a les zones d'hivernada, tant del petit contingent que es queda principalment en zones humides i/o costaneres mediterrànies de la península Ibèrica, com al gruix de la població que passa l'hivern al Sahel.

L'últim bloc està dedicat a les principals amenaces a les quals està sotmesa l'espècie, relacionades amb les diferents causes de mortalitat dintre de la península Ibèrica, així com també els potencials canvis en el comportament derivats del canvi climàtic global. Tota aquesta informació pot ser molt valuosa a l'hora de dissenyar estratègies de conservació, tant a l'interior de la península com a les zones d'hivernada, donat que es donen a conèixer els tipus d'hàbitats i llocs estratègics per a la seva alimentació, descans i hivernada, que haurien de ser de conservació prioritària.

Finalment, hi ha un resum en castellà i un altre en anglès, i també un recull bibliogràfic, amb un total de cent setanta-cinc referències bibliogràfiques de tots els articles i llibres referenciats al text, que poden ser de molta utilitat a qui vulgui profunditzar més en aquesta espècie. Les últimes pàgines estan dedicades als agraïments a persones i entitats, que d'una manera o altra han col·laborat en el marcatge dels vint-i-un exemplars.

El llibre està generosament il·lustrat amb nombrosos gràfics i fotografies a tot color que el fan molt més comprensible i atractiu, fins i tot per al lector més profa. Es pot adquirir en paper a la botiga de SEO-BirdLife i també descarregar-lo gratuïtament en format pdf al següent enllaç: www.seo.org/boletin/seguimiento/migracion/02_aguila_calzada/•

JOSEP BOSCH PRAT

L'obra inclou informació sobre les principals amenaces a les quals està sotmesa l'espècie, relacionades amb les diferents causes de mortalitat dintre de la península Ibèrica, així com també els potencials canvis en el comportament derivats del canvi climàtic global.

Ortega González, E. 2017

Diccionari etimològic dels noms científics dels ocells dels Països Catalans

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Secció de Ciències Biològiques, 181 pp. (Arxius de les Seccions de Ciències; 147)

Elaborada amb rigor científic i molt útil com a eina de consulta, aquesta obra ens convida a descobrir l'etimologia dels noms científics de 515 tàxons corresponents a les espècies presents als Països Catalans i la relació que hi ha entre aquests noms i els trets que caracteritzen cada espècie

L'interès que té l'ornitologia a casa nostra es pot mesurar, entre altres paràmetres, per l'extensa bibliografia disponible en llengua catalana sobre aquest àmbit. Periòdicament tenim notícia de noves publicacions de guies d'ocells de caràcter general o local, d'atles ornitològics, de llibres, catàlegs i articles especialitzats sobre ornitologia i, també, d'obres que s'orienten cap a l'ornitòmia i que ens parlen, sovint des d'una perspectiva geolingüística, dialectològica o etimològica, de la relació entre els noms populars dels ocells i la llengua. L'*Atlas ornitòmic de les Illes Balears*, de Cosme Aguiló i Antoni Mestre, i el *Diccionari etimològic dels noms científics dels ocells dels Països Catalans*, d'Enric Ortega, són una mostra recent i excel·lent d'aquest darrer tipus d'obres.

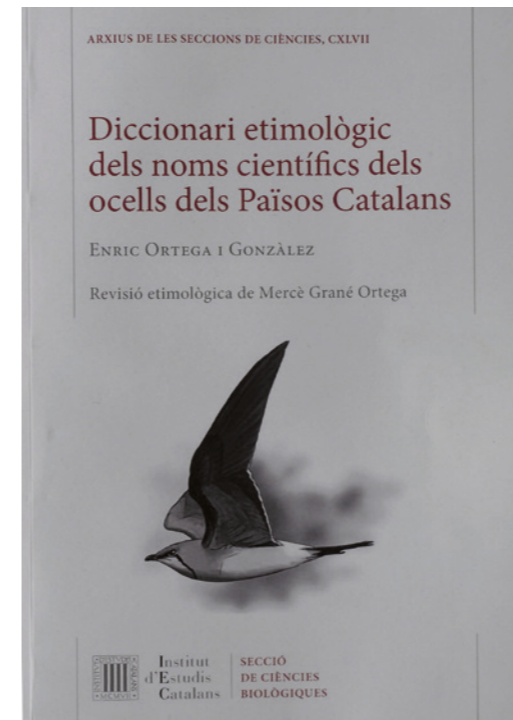
L'obra d'Enric Ortega, publicada el juny del 2017, es presenta en format de diccionari etimològic i s'adreça principalment als científics professionals i als aficionats a l'ornitologia amb un doble objectiu. D'una banda, pretén familiaritzar-nos amb la nomenclatura científica que s'aplica als ocells. Tal com diu l'autor, si coneixem i comprem els mots usats per a definir els gèneres i els epítets específics i subespecífics dels ocells, en la nomenclatura binomial hi trobarem un recurs i no pas un escull; se'ns convida, doncs, a descobrir l'etimologia dels noms científics i la relació que hi ha entre aquests noms i els trets morfològics, de distribució, d'hàbitat o de comportament que caracteritzen cada espècie. D'altra banda, l'obra vol contribuir a difondre la influència

de les llengües clàssiques en la nomenclatura ornitològica i a preservar la riquesa lèxica dels noms populars dels ocells en català.

El caràcter didàctic i divulgatiu de l'obra ja es fa ben palès en el capítol introductori, on l'autor, després d'explicar-nos els orígens de la classificació dels éssers vius i l'evolució cap a la nomenclatura binomial establerta per Linné, ens ofereix un resum del conjunt de normes recollides al *Codi internacional de nomenclatura zoològica*; unes recomanacions que regeixen l'establiment dels noms científics aplicats als animals a partir d'un sistema unívoc i inequívoc de classificació i nomenclatura basat en el llatí i el grec clàssics. Un dels apartats especialment interessants és el que fa referència a l'origen dels noms científics dels ocells i a l'anàlisi de les diferents categories en què, seguint el model establert per James A. Jobling al *Helm Dictionary of Scientific Bird Names*, es poden classificar els noms científics segons els diversos factors que influeixen en la seva creació. Alguns exemples d'aquestes categories són els morfònims, noms formats a partir dels trets morfològics de l'espècie (*albi-frons* 'frontblanc'); els biònims, noms basats en l'hàbitat (*marinus* 'marí'); els ergònims, noms referits al comportament de l'espècie (*garrulus* 'xerraire') o, entre altres, els autoctònims, noms científics formats a partir de noms locals originaris d'una llengua moderna o, fins i tot, clàssica (*Tadorna*, del francès *tadorne* 'ànc'; *pernis*, del grec *pernes*, rapinyaire esmentat per Aristòtil i Hesiqui).

El diccionari ocupa el cos central de l'obra i inclou un total de 515 tàxons que l'autor selecciona d'un corpus bibliogràfic de partida que comprèn les espècies presents als Països Catalans. Les espècies descrites apareixen en el mateix ordre taxonòmic seguit en la Llista patró del Comitè Avifaunístic de Catalunya, de l'Institut Català d'Ornitologia, i per a cada un dels tàxons s'inclou una informació sistemàtica, útil i, sovint, força curiosa des del punt

El diccionari ocupa el cos central de l'obra i inclou un total de 515 tàxons que l'autor selecciona d'un corpus bibliogràfic de partida que comprèn les espècies presents als Països Catalans.

de vista científic, lingüístic i cultural. L'obra també conté una bibliografia de referència i dos índexs, un de general i l'altre d'espècies, que faciliten al lector l'accés als principals continguts.

Tornem, però, al diccionari i aturem-nos, per exemple, en l'entrada referida a *Accipiter gentilis gentilis*. A més d'identificar el nom científic acceptat actualment, la categoria a què pertany i l'autor i l'any de descripció de la subespècie, també documentem fins a 17 noms comuns per a aquest ocell, descobrim l'etimologia del nom genèric *Accipiter* i de l'epítet específic i subespecífic *gentilis*, i recuperem la descripció que en feia Linné l'any 1746 ("falco cera pedibusque flavis, corpore cinereo maculis fuscis, cauda fasciis quatuor nigricantibus"), falcó amb la cera i les potes

grogues, cos grisenc amb taques fosques, cua amb quatre ratlles negres).

En altres entrades, com és el cas de *Pandion haliaetus haliaetus*, a més de la informació taxonòmica i lingüística, trobem també narracions fabuloses sobre personatges mitològics que, després d'històries d'amors, desamors i infortunis diversos, acaben transformats amb l'ajut dels déus en rossinyols, orenetes o puputs. Si parem atenció a *Morus bassanus*, aprenem que darrere el nom *Morus* (del grec *mōrōs* 'babau', 'pallús', 'ximple', 'boig', 'insensat') s'hi amaga el mascarell, un ocell confiat que, segons explicaven els primers exploradors, permetia que els estranys s'hi poguessin acostar fins al punt de caçar-los o matar-los fàcilment. Passem fulls, arribem a *Falco eleonarae* i llegim que al segle XIV Elionor d'Arborea, una catalana nascuda a Molins de Rei, jutgessa de la vila sarda d'Arborea, reconeguda ornitòloga i gran defensora dels ocells rapinyaires, va promulgar una de les primeres lleis per a protegir aquestes aus.

I, encuriosits, seguim fins al final descobrint la relació que té el número 18 amb el nom *Streptopelia decaocto*, comptant els 49 noms comuns atribuïts a la subespècie *Motacilla alba alba* o relacionant el color groc de la llucareta amb el seu nom científic, *Carduelis citreola*.

Cal celebrar que el català disposi d'una obra d'aquestes característiques, apta per a ornitòlegs experts o aficionats, per a filòlegs o per a qualsevol persona amb inquietuds culturals, elaborada amb rigor científic i molt útil com a recurs de consulta. Un llibre, en definitiva, que ens ajuda a observar i comprendre els ocells des d'una mirada no tan sols científica sinó també humanística •

GLÒRIA FONTOVA HUGAS
Centre de Terminologia TERMCAT

Oryx
www.weboryx.com

T'apropem a la natura
Consulta i compra en www.weboryx.com les nostres ofertes

A Oryx compartim la teva afició i t'ofereix el consell expert sobre l'extensa oferta d'equipament per al naturalista, sobre la millor selecció de prismàtics i telescopis per ornitologia i observació de fauna i sobre els més de 15.000 títols de llibres d'història natural que podràs sol·licitar mitjançant la nostre web.

Oryx: la tienda del amante de la naturaleza
Balmaes 71 · 08007 · Barcelona
T. +34 93 418 55 11 · F. +34 93 418 81 17

Els pròxims mesos hi ha diverses sortides, cursos i activitats on pots aprofitar per gaudir encara més de l'ornitologia.

CURSOS

ANELLAMENT

Flash d'introducció a l'anellament

5-6 maig: Parc Natural Cadí/Moixeró

Introducció a l'anellament

16-28 abril: Zoo de Barcelona

Ampliació anellament científic

12-13 de maig: Santpedor

ORNITOLOGIA

Flash d'introducció a l'ornitologia

12-13 de maig: Montsant

ESPECIALITZATS

Fotografia d'ocells

12 de maig (4 sessions): Vallcalent

SORTIDES

20 de maig

Sortida als Secans de Lleida

21-22 de juliol

Espais Naturals de Ponent (Estiu)

CONVOCATÒRIES

16 de juny

Assemblea general a Pinós

21-23 de setembre

Delta Birding Festival

www.deltabirdingfestival.com

▲ Sortida durant la sisena jornada SOCC. Foto: Raül Aymí

Més informació sobre les activitats de l'ICO a: www.ornitologia.org/events

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2018. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2018 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota¹ Familiar (52,5 €) Nom de la parella _____

Individual (35 €) Reduïda² (17,5 €) Europa, individual (42 €)

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliació bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perquè carregui en aquest compte bancari del qual sóc titular l'import de les quotes anuals que em pertoquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura:

_____ a _____ de _____ de 201_____

¹ Tots els socis amb domiciliació bancària tindran un 10% de descompte.

² La modalitat de quota reduïda inclou els menors de 19 anys, estudiants fins a 23 anys, pensionistes i aturats. En cada cas cal justificar convenientment aquesta situació.

Institut Català d'Ornitologia
 Nat-Museu de Ciències Naturals de Barcelona
 Pl. Leonardo da Vinci, 4-5
 08019 Barcelona
 Tel.: 93 458 78 93
 Correu electrònic: ico@ornitologia.org
 Pàgina web: www.ornitologia.org